

der lude eren soenen ende en selue seggende En
 heff salmon die konnck israhell niet gesundy
 get in deser manere ende voerwaer vnder we-
 le volke en was geyn konynck en gelick ende
 hy was heff sine gade en got heff en gesat ko-
 nynck vp all israhell ende vromde wijue hebbe
 en gelept thoe sunde. **Hulle wy ock yet vnghe-
 boesam all dit quaet doen dat wy auer treden
 vnsen got ende trouwe vromde wijue. Mer va
 den soenen ioiada eyns soens eliasib des grove
 priesters was swager sanaballath die ozomite
 welcken ick van my iagede: **¶ vmb sinre boes-
 heyt willen. Gedencke here myn got tegen de
 gene die besinkten die priesterschap ende dat
 priesterslike recht ende der leuire **¶ ende pinige
 die swaeliken. Hirumb hebbe ick se gezeym
 got van allen vromde **¶ vrouwe. lende hebbe ge-
 sath ordinantie der priester ende der leuire eyn
 ntelick in sinen dienst ende in offeringe der hoel-
 ter in gesarten enden ende in den iersten vruch-
 ten Gedencke myn myn got myt guede.********

**Hic is vnt dat boeck neemie dat eyn boeck
 gheent wpeert dem boeke esdrevmb enycheit
 willen der twyter boeke materie ende werde
 vnt gelaren dree ander boeke esdre vmb dat se
 mit gerekent en werde in der helliger kerken
 vnder den waerhaffte ge boeken der bibelen en
 van sunte **Jeronimo** niet auer gesat en sin va
 hebreyschen in dat latyn ende er waerheyt me
 nyet en weyt van wen se gescreuen sint mer sy
 werden geholden als die na geschreuen ende to
 ghesat sin. **Ock so en sint se nyet van noeden:**
 want in en werden vele dynghe ghescreuen die
 voer in dem iersten boeke esdre gescreuen sin ge-
 weest Ende die ander materie is van dwemen
 ende van andere apenbatingen die nyet appro-
 bet en sin van de hebreuen noch ock va der hel-
 lige kerken.**

Hic begint dat boeck Thobie.
**Dat ieste ca. Woe thobias van sinre kynt
 heyt an in gaeds weze wanderde.**

Thobias was vnt dem geselech-
 te end stad neptalim die ys in
 de hogesten va galilea. toeuen
 naason achter de wech die ley-
 der tho den westen wart ende
 heff an der lichter syden dye
 stad sephat. ende als hy geuangen was in de
 dage salmanasar des koniges van assyrie was
 hy in die geuecknis gelacht: nochtant en leet
 hy den wech der waerheit nyet. also al dat hy
 hebben mochte deylde hy dagelicks myt den
 geuangen broeders die vnt sinem geselechte
 waren ende all was hy die iongeste van al ne-
 ptalims geselechte. nochtant en dede hy nyet kit-
 liken in sinen werken. Ende doe se alle gyngen

thoe den gulden kalueren die **Jeroboam** die ko-
 nynck van israhell gemaect hadde. soe vlo de
 se allepne all et geselschap ende hy toch in iheru-
 salem thoe des heren tempel ende daer baet hy
 den heren got van israhell ende hy offerde ghe-
 truweliken alle sine primicien ende sin tyenden
 also dat hy in dem derden iare den vromde be-
 snedenen ende to koemelingen deylde alle sinen
 tyenden. **Dit ende des ghelieckes na gaeds ee-
 heff dat kindeken bewaert. Mer doe hy eyn
 man geworden was doe nam hy eyn wijff An-
 nam vnt sinem geselechte ende hy gewan eyn
 soen an er ende gaff em sins selfs naem end de
 heerde hy van sinre kyntheyt gaede to entfr-
 chyten ende sich to hoeden voer alle sunden. en-
 de do hy byder geuencknis gekomen was mit
 sinen wyue myt sinen soen in die stad van ny-
 mie myt alle sinen geselechte ende sy alle arhen
 van der heyden spisen: soe bewaerde dese sin sie-
 le ende hy en wart niet besmyt in erre spisen
 ende vmb dat hy des heren gedechte in alle sine
 herten. so gaff em got gracie in dem angelich-
 te des konynges salmanasars. en hy gaff em
 machte dat hy gaen mochte waer hy wolde.
 ende dat hy vrieht hedde to doen wat hy wol-
 de ende hy gynck by en allen die in der geueck-
 nis waren ende gaff en trostynge. ende doe hy
 gekoemen was in rages eyn stad der ioede en
 va desen daer mede en die koninck geert had-
 de als tyen punt siluers gaff hy **gabelo** den hy
 behouich sach vnder vele scharen sins kunnes
 ende hy van sine geselechte was vnder sinre hat
 schrift deser vorgeuanten siluers eyn punt. en
 na vele tijdes doe salmanasar die konnck doet
 was ende sennacherib sin soen na em regniede
 en hy die kinder va israhell in sin anschouwen
 voerhatede doe gynck **thobias** doer all sin ma-
 geschap en troestde se en deylde eynytliken so
 hy voer mochte va sinen gude. en voede dye
 hunger hadde. hy gaff kleyder dem nackden.
 en vlitliken begroeff hy die doet ende voerslae-
 gen waren. ende doe sennacherib die konynck
 weder komen was va iuda vleende vmb plage
 die got vmbtiet em ghedaen hadde vmb sinre
 blasphemien wylle ende hy tornich wart ende
 vele der kynder van israhel vorskloech do begro-
 eff thobias er licham. Mer doe dat dem konin-
 ge gesacht wart soe beuaell hy en doet to slaen
 ende hy nam em all sin guet. mer thobias vlo
 mit sine wyue en mit sine soen en wart all nakt
 verbor gen: want vele lude hadde en lyeff. Mer
 na vijff en vjertich dage doe sloegen de konik
 sin eygen soene doet. ende thobias kyerde wed-
 der thoe sine huyse ende me gaff em all sin guet
 weder.**

**Dat ij ca. wo thobias die doden begroeff-
 en wo tho blijt wart doer de dreck d swalwe**

Oet nae desen dingen als dat was eyn
 hochtidlich dach des heren en ein gui
 de maeltijd bereyt was in thobias hui
 se doe seide hy to sine soen **E**n ende brenge hie
 enige van vnsen geslechte die got entsien dat
 myt wertschappē mogen **E**n doe hy en wech
 gegaen was do kyerde hy weder ende sachte
 dat eyn vā den kynderē vā israhell doet leghe
 vp der straten en hy spranck vp thoe hāt van
 der maeltid daer hy in gesetē was en lyet dat
 et hen staen en quā al vastēde to den licham en
 hy nā en en droech en all hemelike to sinē hui
 se dat hy en als die sonnevnder gynge mit klo
 eckheyt begroeuē en doe hy den lichā geboe
 gen hadde: soe ath hy broet myt scien en mit
 anpste en gedacht der rede die de here gesacht
 had doer **amos** de pphere **D**wochtrijlike da
 ge sollē werde gekyert in weynen en in schuen
 ende als die sonne vnder geagen was so gynk
 he en wech en groeff en **E**n alle sin negesten
 straeffden en en sachte niet en ystē dat men dy
 beuollē hadde toe doede vmb sus sulke dynck
 en nauwe bys du entfluen dat gebot des doets
 en graeffs du nu weder die doede: mer **thobyas**
 entfruchtēde gaede mer dan den konynck
 en nam der doeder licham en brachte se in sin
 hups en to der middeuacht groeff hy se **E**nde
 dat geschach dat he vp eynē dach muede was
 van te grauen en he in dat hups quam en lach
 sich selfs neder entegen eyn want en hy wort
 slapende en daer lach he ende slyep soe ystē vit

eynen swalwē neste warm dreck vp sin ogē en
 de hy wart blijt **M**er die here lyet en die be
 koringe geschyen vp dat den naheomelingen
 solde werden gegeuen exempel vā sinre gebult
 gelick dem helligē Job: want vmb dat hy van
 sinre kyntheyt altyt got entfruchtē hadde en
 de sine gebaede bewart hadde soe en wart hy
 niet entegen den heren mureteē vmb dat en
 die plaze der blijtheyt an koemē was **M**er hy
 blyeff vnteroert in gaeds vrede en dāckde gae
 de alle dage syns leuens want gelick als dem
 helligen iob die konynge verweē also dedē sy
 och die alderē en die mage des thobie en bespot
 tē sin leuē en sedē: wat is din hape danū du de
 des almisse en te grauige d doede en tobias stra
 efte se en seide **E**n wilt also niet spreke wāt wy
 sin helliger lude kind en wy verweē dat leuen
 dat got de geuē sal die erē gelouē nūmer vā en
 en kyre en āna sin wyff gēck daegliks to wee
 ke vā weuē en se gewā myt der arbeit erre hā
 de die kost so wel als se mochte en dat gewell
 dat se etfēk einē sike vā de geitē en brachte
 dat to huis en do er mā hehoort hadde de sijn
 des lams do seide hy: siet to dat dat vmbillich
 niet gestoelē en sy: geft dat wed sine here wāt
 vns en niet geozloft vā deefde ichts to etē off
 to wēt **H**ir mit wart sin wyff tormēch en arwoe
 de apēbaerlike is din hape *** des to koemēden**
leuēs tijdel gewordē en nu sint din almssen ge
apēbaert * dat se tijdel en geuimē sijnt. en mit
 desen en alsulken wordē verweēt se en.

[Faint, partially legible text from the adjacent page, including a large initial 'D' and other script.]

Dat derde capittel woe thobias got anbe-
den in inwendige suchten ende bat dat hij ster-
uen mochte.

Unde thobias insuchten van bynne en
de begunde to beden myt tranen ende
sede Here du byst gerecht en all dyne
cedell syn recht en all dyn wege syn bermhertic
hert en waerheit en gherechticheit en nu here
gedenck myns en myn geyn wrake van myne
sunde noch en gbedenck myne myssdaet niet
noch myne alder want wy en hebbe nyet ge
hoosam gewest dynen gebaden en hieub synt
wy geleuert in enen woef en in geuenknis en
in den doct en in spot en in laster all den gesle
chten dar du vas in hest gestrouwet. En nu
here din gericht syn groet want wy en hebben
niet gedan na dine gebaden en wy en hebben
niet klarik gewandelt vor dy ende nu here do
doch myt my na dyn wyllen en gebede mi
nen geyt werden vntfangen in vreden want
my remmet ter to steruen dan to leuen. Op de
sen selue dach geviel dat dat **Sara** **Magu-**
da dochter in rages der stat van meden oeck
hoerde verwyet van einte der dennen ers rads
want si had seuen man **to der ewe** ten ein du
uell die asinodus geheken was had si gedoet
to hant als sy to et in waren ghegaen. En hij
rub als **sara** vmb de daet bestraefte die dene
doe antwoerden sy er ende sede en nimmermeer
en moten wy soen off dochter van di sien vpp
erden du moede misse dinre man woltu mi ok
doden als du de seuen man gedoet hest. **D**imb
dese sake gink **sara** vp die hochste kamer van
ee huise en in dre dagen noch in dre nachten
en at noch en drank sy met sy lede sich in gebe
de ende bat den heren myt tranen dat hij si va
deson laster verlossen wolde. En dat gesach
an dem deeden dage dat si er byddinge voldā
had gebenedyden si den heren ende sede. Gebe
nedyct is din naem got vnsere vrede de welck
ala du tornich byst bermherticheit doest ende
du vergaest de sunden den dpe dy aentopen
in der tijt des bedwoeffnis. Here to dy bekijc ik
myn angesicht ende to dy heste ik vp myn oer
gen. Here ik byd dy dattu my vntbynst vā de
banden des wetes off haell my doch vā de
ser erden. Here du werest doch dat ik nye mā
en begerde en ik heb myn siell reinte behalden
van allen begerden ende ik en myngheden my
met myt den speleren ende ik en gaff my nye
gesellich myt den genen dpe in lichticheit wā
delde. Ik consentier den eynen man to vntfan
gen myt dinre vruchten ende niet myt mynre
vnuicheit. Off ik was er vnwerdich ok vnt
liche sy en waten mynre niet werdich wāt du
vmblicht my bewaerst einen ander n mā wāt
dyn rat en is in geyns mynschen macht wāt

dat is seker eynen ygelicken mynschen die dy
eert want off syn leuen is in verfoekinghe hij
fall gekroent werden off is hij in ghebrecklic
heyt hij fall werden verlost. Ende is dat hi is
in bedwoeffnis off lijden vor sin sunden soe fall
hij mogen verkrigen dyn bermherticheit wāt
du en hest gein genocht in vnsen verderff wāt
nae den vnweder **der bedwoeffnis** maectstu
schoen weder **geuende vrede** ten nae der traen
nyngen ende schreynngen: giffstu vrede ende
vrolicheit. Got van ysrahell dyn naem moete
ewich gebenedyct wesen. In der tijt waren er
re beyder byddinge gehort in den anschouwē
der glorien des alle hochte gaets en de helige
engell des heren raphaell wart gesat dat hij si
beyde gesūt maken solde welck bedinge to eire
tijt vermaent wāt in des herē aensicht.

Dat vierde ca. wo thobias als hij haepren dat
hij steruen solde synen soen geboet dat hij syn
moeder solde eren.

Hls thobias haepren dat syn byddinge
hoert worde dat hij selde mogen ster
uen so riep hij synen soen thobiam tho
em ende sede em. Hoer myn hore dat woerde
myns mondes ende legge sy in dyn hert ralls
eyn fundament. Als got myn siele haff vntfā
gen soe begraef myn licham ende du salt din
moeder in een hebben all dpe dage dms leuē
want du byst schuldich to gedenken woe vyl
ende woe groet perikell sy vmb dinen wyll ge
har heft in ee licham ende alls sy vollbracht
heft dpe tijt ers leuens so falltu oeck sy bene
uen my begrauen. Du salt all de dage dms le
uens got in dynen heren dragen en warde di
dattu gein tijt toraets den sonden ende achter
laste de gebade vns gaets. Doch giff allmis
sen van dine gude en en wyll din aensicht niet
kijre van enigē armē wāt alsoe fall gheschpen
dat des herē ansicht niet ok vā dy niet en wer
de gekijrt wes so bermhertich ais du machst
heffstu vyl so giff ouerculodich hestu wemich
so vliet dy ok gerne wemich toe gheue wāt du
vergaderst to dine behoef eynen guede loen
in de dage der notsake wāt de almyse verlost
vā allen sunde en vā de dode en sy en fall niet
to late dat dpe siele ga in de dūkerheit. All de
de almyse don sullē grot betrouwē hebbē vor
de hogē gade hode di son van alle vnkusheit
ende en wete gein sūde der vnkusheit behalūē
dine wpuē en en laet nimmermeer houerdie bli
uen in dine sinne off in dine worde wāt all ver
derffnis heft genomē em begyn in der houer
dpe so wie di icht gearbeit heft giff em tohāt
sine loen en de loen dms hurknechts en bliue
niet myt allē by dy. Dattu niet en wolt dat dy
ey ander do dat en do vp gein tijt emē anderē
ere dyn broet myt den geue de hungen en

Do dat thobias gedan had hij briet des vis
 vleis ende droegent myt en en vp den wech En
 dat ander salten si so dat sy des genoch hebbe
 solden bis dat sy quamen in rages die stat van
 meden do vrachden thobias dem engell en
 de sede em Martha broder ik byd dy dattu my
 seggest wat macht hebben dese dinge die du
 my beuaien heft to halden van desen vyfle ende
 die enghel anderwoode em ende sede Is dat
 dattu ein stuckelken van synen herten vp dye
 kaelen leggest so veriaecht sin roek aff all arde
 van duuelen byde van mannen ende wyuen
 alsoe dat si em nummer weder en koemen En
 tobyas sede em waer woltu dat wy blyue En
 dye engel antwoode ende sede hij is ein man
 dye raguell heter die naest van dynen geslecht
 en hij heft ein dochter de sara hetet en heft
 gem soen noch dochter anders dan die allein
 all syn guet fall din sin en du salt si more nemē
 to wyue darub eisse sy van eren vader en hi sal
 sy dy to wyue geuen Do antwoode tobyas en
 sede Ik hoer dat sy seuen mannen gegeuen is
 ende sy bleuen doet Mer dyt heb ik oek ghe
 hoer dat sy ein duuell doden Darub vrucht ik
 my dat dat oek my geschyen nucht en vmb
 dat ik ein etich soen byn mynen alderen so sal
 ik ez altheit myt rasten don gaen to der hellen
 Do sede em die engel raphaell Hoer my en ik
 fall dy toonen wye dye gene syn dar de duuell
 macht ouer hebben mach want de geime die
 elicht vntfangen also dat si got van en ende
 van eren gedachten vntfluyten en also sik ge
 uen to erre vnkusheit als ein pert en ein muil

de gem verstantnis en hebben dar ouer heft
 dye duuell macht Mer als du sy hefft geno
 men ende als du myt er in dye kamer koemen
 byst so falltu dy dre dage van er holden Ende
 du en salt niet doen dan myt er in bedinghen
 syn ende des nachts so falltu die leuer van den
 den vyfle vntfangen ende fall dye duuell wer
 den veriaecht ende in der anderre nacht falltu
 werden to gelaten in dye wergaderinge der hei
 liger patriarchen mer to der derder nacht sal
 tu dye benedictie vntfangen dat gesunde ster
 ke kinder van uw gebaren werden Mer als de
 derde nacht geleden is so saltu die maecht vnt
 fangen in des heren anxt ende meer falltu dy
 schicken to wynnen kinder dan vmb vnkuyfle
 heyt vp dattu in abrahams saede verkrighen
 mogest benedictie in dinen kinderen

Dat vij. ca. wo tobyas en de engell in ragu
 els huys quamen en wo tobyas van raguels
 eysten syn dochter saram

Halus gingen si in raguels huis en ra
 guel vntfick si myt blitscopē en ragu
 el merkte tobyā en sede to anen sinen
 wyue wo gelik is dese iongelink mynen mae
 ge En do hij dit gesacht had do sede hij Ghy
 iongelink vuse broder wan sint gy Sy sede rit
 neptalims geslecht sin wy van der geuenkis
 van nimue en raguell sede to en Kent gi yet to
 byā myne broder En si seden ia wy en doe hij
 vyll guets van em sprak do sede dye engell to
 raguell Tobias dar du vmb vragest is dese

vader ende wguell vylt vp en ende myt tranen kusten hij en en hij schreyde vp sinen hals ende seide **H**oen myn dy more benedictie syn wāt du byst eims guden en alre guden man son en an na syu wyff ende sara er dochter schreyde ende na de dat sy gesproken hadden so beuall raguell eimen weder to slaen en ein wertschop to berei den. **E**n do hij si bat dat sy to de ere solde gan sitten do seide tobyas. **I**k en sall huden hie niet eten noch drinken dat en sy sake dattu touoe myn eten versekerst en gelaueft my to geue sa ram dyn dochter. **D**o raguell dyt wort hoede so vntsat hi sich vmb dat hij wuste wat de vij mannen geschypet was die to er in gegaen wa ren en begude to vruchden dat dat vmblichte met geschege desem iongelinge also ok en do hi in twyuelingen was wat hij don mocht en hij de iongelink gem antwoort en gaff do seide em de engell. **E**n wyll niet vruchde desen mā er to geue want desen de got vrucht sal dy doch ter gageue werde to wyue hijrumb en mochte sigenen andern man hebben **R**aguell seide doe **I**k entwyuell niet got en heb in sin anschuwen vutfangen myn byddinge en myn tranen en ik geloue dat hij uw darub to my hefft doen ko men: dat desen myn dochter wurde gegeuen er machschop na mofses ewe en en wyll niet twyuelen ik en sall sy dy leue en hij begrepe sine dochter rechter hant en hij gaff sy in to byas rechter hant en seide **A**brahā got ysaacs got en iacobs got si myt uw ende hij more uw vergaderen en hij more sin benedictie veruulle in uw en si namē einē brieff en maecte geschifte van den hilik en hij na gingen si wertschopen en laeffde got en raguell riep annā sin wyff to en en beuoell dat si ein ander kamer bereiden en leide sara sin dochter in en sy schreyde en hi seide er **D**ochter myn wese sterk van mode got des hemels moet dy klitschop geuen voer dat verdriet dattu geleden heffit.

Dat viij ca wo tobyas in der nacht des vis le uer verbrāt en raphaell den duuell bant.

Unde nae dem dat sy dat auent etē ge daen hadden so leyden sy den iongelink in to er en tobyas gedacht an des en gels wort en hij tocht vnt sine tessē ein stuk van der leue en hij lacht sy vp leuende kalen en raphaell de engell begreep do den duuell en de hij bant en in der wyllnissen in den hochde van egypten. **T**obias twelsten do dye maget ende seide to er. **S**trae vp sara ende bydden wy den heren huden en de morghen want in desen der nachten werden wy myt gade geuoeghet. **M**er als die derde nacht geleden is so sullē wy in vnse hilke wesen want wy synt kinder des

helingen dat syn dye dye den wāren got een ende wy en mogen also met vergaderen als de heyden de got met en kynnen ende sy stunde toe samen vp ende sy bedē beyde toe saemen ernstliken dat en ghesontheit mocht werden gegeuen ende tobyas seide **H**ere got vnser vā dere **D**y moren lauen die hemelen ende dy er de ende dye see en dye fonteynen en dye trā iren ende all dine creaturen dye daer bynnen syn. **D**a maecten **A**dām van dem shyne der erden ende du gaeffst em to hulpen **E**ua. **E**n de here nu wētstu dat ik mynre suster niet en neme to wyue vmb dye sake van vnkupscheyt mer allene vmb dye mynne van nakomelinge dat din name werde getenedyct ewichleik en vimmermeer. **E**nde sara seide aldus. **V**erberme dy vnser here verberme dy vnser ende wi mo ren hude to samen alt werden gesunt. **E**n dat geschach vmbrent der hanen sanck: geboede raguell synen knecht to ende sy gynghen tho samen myt ein vmb ein grass to maken ende se de. **O**p dat dat niet also geualle als den souen manny dye to er in ginghen ende doe sy dat grass bereyt hadden so kijden raguell wedder to synen wyue ende hij seide to er. **V**ende eyne van dynen mechden dat sy beie off hij doet is ende ik en mach graeuen eer dat werde. **E**nde sy sande eyn van eren ionferen ende doe sy yn dye kamer komen was so vant sy sy tepde to samen liggen slapē en gesont ende waell varen ende kijden weder ende baetschopen ein gūe de nye mere. **E**nde raguell ende syn wyff laeff den got ende seden. **H**ere got van ysrahel wy getenedyen dy want vns en is mer geschypet alls wy hadden gemeynt want dn heffit dyn bermherticheyt myt vns gedaen want du he uest van vns verdrueuen vnse vande dye vns veruolchden want du byst bermhertich vpp twe em ge kinder. **M**yn here do sy volkomen dy getenedyen ende do sy dy offeren sacrificāe dins laeffs ende er gesontheit dat all dye hey den bekynnen moeten dattu alleyn godt byst in allen landen. **E**nde raguell beuoell to hant sinen knechten dat si dat grass vullen solden: dat sy gemaeckt hadden eer dat dach wardt ende hij seide synen wyue dat sy ein wertschop bereyden sulde en dat si all bereyden solden dat dat to der spysen notrofflich were den gemē de wandelen solden en hij dede slaen twe vete koye ende vper wedere ende hij dede maellerje bereiden al synen naberd en vāenden. **E**n sra guell beswor tobyam dat hij twe weken myt em byue solde **E**nde van all dat raguell hadde so gaff hij dye helfte tobye ende hij maecten em geschifte dat die ander helfte die em bla ue tho thobias herschop koemen solde nae er re deet.

Handwritten marginal note in red ink at the top of the right page.

Large handwritten marginal note in red ink on the right page, starting with a large initial 'D'.

Small handwritten marginal note in red ink on the right page.

Small handwritten marginal note in red ink on the right page.

Dat ir. m. wo tobyas de engel bat dat hij wol
de gaen to gabelum to vntfagen dat gelt. en
en weder to geus syn hantschafft

Do riep tobyas den engell to em de hij
meynde dat em mynsche hedde geweest
ende hij seide. Azaria broeder Ik bydde
dattu myn woerde horen wolt all wete dat dat
ik my seluen dy to eynen knecht leuerden: soe
en fall ik niet werdich syn dinre voorsichtheit
nochtant so bydde ik dy dattu dy niemst koste
ende dy mit knecht de myt di gaen. en gaest to
gabelum in rages dye stat van meden en leuez
em syn hantschafft ende vntfank dat gelt va
em. ende bydde en dat hij komen wyll to minre
bruyefft. want du wetest waell dat myn vader
dye dage tellt. ende yst dat ik emen dach lan
ger merre soe fall sin siele werden bedwoefft: en
oek supstu wo my raguell beswaert hefft wes
besworen ik niet wetsmaeden en mach Do nam
raphaell pyer van raguels knechten ende twe
cansle. ende toech in rages dye stat van mede
ende hij vant gabelum ende hi gaff em syn hat
schafft. ende hij vntfank van em all dat gelt
ende hij seide em van tobyas: tobyas soen ai dat
dat gescheyt was. ende hij dede en myt em ko
men tho der bruyefft. ende doe hij in raguels
huys komen was so vant hij tobyam siten e
ten ende hij sprank vp ende sy kusten sich vus
eyn ander. ende Gabelus schreyden ende gebe
nedypen got ende seide. Dye here got van ysa
hell moet dy gebenedypen. want du byst eins al
so guden mans soen ende gherechtich dye got
vrucht. ende almyse deit ende men moet bene
dictis seggen vp din wyff ende vp er alderen.
want gy moet uw kinder sien ende uwer kyn
der kinder. bys in die derde ende in dye vierde
de gebuert. ende uw saet moet sin gebenedypt
van gade dem heeren van ysa hell die ewichlike
ende vimmermeer regniet. ende doe sy em alle
hadden geantwoert Amen. doe gingen sy tho
der wertschop en sy volbrachte de wertschop.

Dat tiende Capittel woe Thobias te
gunde to verlanghen nae synem soen dat hij
weder quame. ende woe thobias huifrouwe
begunde seer mytlostich tho syn vmb ers soe
nes wyll ende woe thobias sy sy troesten. ende
woe die soen schyede van raguere. ende hij em
syn guet halff om betypt gaff. ende seker brie
ue dat hij oek vntfangen solde nae synre doet
dat ander halff deell

Do thobias dat touede vmb die saeke
der bruyefft: doe was Thobias syn
vader seer soerchuldich ende seide. Wa

rumb meyntu dat syn soen to efft off warub
dat hij geholden is. Meyntu yet dat Gabelus
doet is ende dat em niemant gelt en geus. en
de hij begunde seer to bedrouen ende anna syn
wyff myt eme. ende sy begunden seer to schrey
en beyde vmb dat er soen to dem gesatren dae
ge to en niet weder en kjerde. Alsus schreyden
sin moeder myt tranen sunder vphalden en se
de. Woe my myn soen: warumb senden wy dy
in vruemde lant to gaen: dye du byst eyn lichre
vnser ogen eyn staff vnser altheyt. eyn troest
vnser leuens eyn haep vnser naekomelinge. **E**
want wy an dinck in dy alleyn hadden soe en
solden wy dy niet hebben laten gaen van vns.
Ende tobyas seide. Swygeren wyll niet wer
den bedwoefft. vnse soen is noch gesunt. de ma
den wy hebben myt em gesant dye is seer ghe
trouwe. mer sy en mocht in geynre manieren
werden getroest. ende sy gimck all dage vp en
de sach all vmb ende gimck all dye wege all vb
dat si hoepen hadde dat hij daer hyn koemen
solde. dat si en van verre solde sien koemen of si
mochte. **E**nde raguell seide tho sinem eyndom
blyff hiet ende ik sal senden tho dynem vader
Thobiam eiten baeden der selicheit van dy.
Ende tobyas seide to em. Ik weet dat myn va
der ende myn moder nu die dage tellen. en dat
er geyst in en bedruet is. **E**nde do raguell to
byam bat myt welen woorden ende hi en mit ge
te reden horen en wolde. soe leuet den hij em sa
ram. ende die helfft van sinen gude ende knech
te ende ioncfrouwen ende quick ende kamele.
ende kope ende vill gelts. ende hij liet si van e
me gaen gesunt ende blide ende seide. Gaets he
lige engell moet wesen in uwen wege. ende hi
moet uw gesunt gheleyden. ende ghy moet al
dinck gelucklick vinden bij uwen vaeder ende
moder ende myn ogen moren uw kinder sien:
eer ik sterue. **E**nde vader ende moder nemen er
dochter ende kusten sy ende leren si gaen. ende
beuolen er dat si een solde eren swagerheeren.
ende eren man lieff hebben. ende er gefind te
gieren. ende er huys berichren: ende sich selue
halden vnttraefflich.

Dat elfte Capittel woe thobias myt sra
phaele weder quam to synen alderen ende wo
hij synen vader dor ingheuen siaphaelis sien
maecten

Doe doe sy weder kjerden doe quae
men sy to charram dat myds is in de
me wegeregen minue aen dem elften
daegē. **E**nde die engell seide to tobya. broeder
du wetest woe du dinen vaeder liest. **I**s dat
dat dy gencecht soe laet vns gaen vor. **E**nde
din gesynd sullen tho samen myt dynen wyue
ende myt dynen beesten allentelen nauolghet.

v. isen wech. en do em dat genochde dat si gaē
 solden do sedē raphaell to tobyā. Nym myt dy
 van den gallen van de vylle. want dat fall not
 twoffich wesen. **A**lsus dwoech tobyas van der
 gallen en si gmgē enwech. en **āna** sat degelik
 beneuē de wege vp de ouer van de berge: van
 dan si wēt sien mocht. en do sy van der seluen
 stat sach off hij queem: so sach sy van wēt en si
 bekant to der stūt dat er soen quā. en si liep en
 batschopre dat erē man en sedē. **H**ye dyn soen
 kūt en raphaell sedē to tobyā. als du in dyn
 hups komen fallt so antede tohant dynē heē
 dinē got en dank em en ga to dyne vader ende
 kusse en. en to hant salff vp sin oghen van der
 gallen van desen vylle. des du myt dy dragest
 want du fallt weten dat sin ogen to hant sullē
 werde vp gedan. en din vader fall sien dat lich
 te des hemels. en hij fall verblide in dinē aen
 sien. **D**o liep de hūt vor de myt was m de wege
 gelik em tokomende baden so verblide hi synē
 stert wepuelende. **E**n die blinde vader stūt vp
 en be gūde to lopen synē wet stotēde en hij gaf
 emē knecht de hāt en hii gink synē soen to ge
 moct. en hij vnt feuk en en kusten en myt synē
 wpue. en sy begunden beyde te schreyē vā vrou
 den. en do sy got an geber hadde en gedanckt
 do saren sy to samen neder. do nā tobyas vā d
 gallen van de vyls en salffde sinen vader de ogē
 en hij beyde waell na em eyn halff stūde. en vit
 sinen ogen begōde dat wyt to komē gelik dem
 wyt van eimen epe. **E**n tobyas grep dat en to
 ge dat vpt sons vaders oge. en to hant vntfe
 ge tobyas syn gesicht. en sy laeffden got: hij en

syn wyff ende all die en kanden. ende tobyas se
 de. **H**ere got van ysrahellik lacue dy. want du
 heffst my gekastyt en du heffst my genesen.
 en siet ik sie tobyas mynen soen. en nae seue da
 gen so quam oek sara sins soens wyff ende alle
 dat gesynd ende quik gesont. ende die kamelē
 ende vyll gelts syns wyffs. **M**er oeck dat gelt
 dat hij vntfangen had van gabelo ende tobye
 as vertalde synen alderen all gaets waelldaet.
 die hij by em gedan had dor den man de en ge
 leyt had. ende **achior** en **nabat tobyas** maghe
 quamen veruouwende to tobyam en veruou
 den myt em van all de gude dat got by em be
 wpyt had. en dor seuen dage weerschopre si en
 verblide sy myt groter vroude

Dat xij. capittel woe thobias ende syn soen
 wolden dat halff dwell ees guets raphaeli ghe
 uen. ende woe dye enghell sich aepuwaarden
 ende hij van en schiede

Thobias reye do sinen soen to em ende
 sedē emē. **W**at mogen wy desem heli
 gen mau geuen dye myt dy komen is.
En tobyas antworden sinē vād en sedē. **V**ader
 wat loen sullen wy em geuē. off wat sal mogē
 werdich wesen tegen syn waelldaet. **H**ij heft
 my geleyt en weder gebracht gesunt. **H**ij vnt
 fenck dat gelt van gabelo: hij heft my doen
 hebben ein wyff ende hij verdrēff den duuel vā
 er: hij maecten eren vaeder ende moeder blyt
 schop. ende hij verlost my van der verblindyn
 ghen des vylles. dy heft hij oek doen sien dat

licht des hemels ende wy sin dor en veruult vā
 allen gude. wat sullen wy em hie teghen wē
 dich mogen geuen. **M**er vader myn ik byd dy
 dattu en byddest of hij sich wyll gewerdigen
 to sinen behoue to nemen die helst van alle gu
 gode dat hie komen is. ende dye vader en die
 soen repen ende leden en vp ein side ende begun
 den en to bydden dat hij sich gewerdicht vnt
 fencklik to hebben die helst van den dat daer
 gebracht was. **D**o sedē em die engell hemelk
 benedyt got des hemels. ende vor all luyde
 bekynnet. want hij heeft myt uw sin bermhe
 ticheyt gedan. want dye hemelicheit des ***ert
 schen** konynks is gud to verbergen. **M**er ga
 des werk to bekynnen ende to apenbaren is er
 lik. **G**ut is dye byddynge myt vasten en mit
 almyssen beter dan schat van gelde vp toe leg
 gen. want dye almys verlost van der doet en
 si is de dar de sinde suuert ende doet vintē dat
 ewige leuen. **M**er de sinde don ende boefheit
 die sin vyande erre sielen. **D**arū apēbar ik uw
 die warheit en ik en fall van uw niet bergē hei
 melike eden de du heft myt tranē gebat en die
 dodē des dages verborget in dyn hus ende du
 sidē nach. s begroefft so offerden ik den herē
 din byddinge. ende vmb dattu gaede bequeem
 wint se was dat noet dat ein bekatinghe dy
 prouen solde. ende nu heeft my dye here gesant
 dat ik dy genesen solde ende dat ik saram dīns
 soens wyff verlossen solde van dē duuel. wāt
 ik byn dye engel naphaell ein van den seuē die
 staen voer den heren. **E**n do sy dat gehört had
 den do worden sy verueert ende all beuende w
 len sy vp die erde vp et aensicht. en de engell se
 de to en. **V**erde sy myt uw. **E**n wyllt niet ynē
 want als ik was myt uw was ik myt uw doer
 den wyllen gaets. en den benedyt en laefft sinē
 namen. want dat seheyn dat ik myt uw at en
 drank. mer ik gebruyken vnsienlikez spysen.
 drank den niet sien en mach van den myn
 sehen. **H**yrūb is is dat tijt dat ik weder kijt to
 en die my gesant heeft. **M**er benedyt gy got
 ende wetelt all syn wonder. **E**n do hij dyt ge
 sacht had so wart hij genomen van erent ange
 sichte. en sy en mochten voortmeer en niet sien.
 do lagen sy lange vp der erden dre stundē lāk
 ende benediden got. ende sy stonden vp en ver
 tollēn all syn wonder.

Dat xij. ca. wo tobyas de alde den herē an
 wēden. en wo hi tokomende dinge van der stat
 iherusalem prophetierden.

Doe dye alde tobyas vp dede sinē mōt
 ende benediden den herē ende sedē. **H**e
 re du byst goet ewichlik ende vimmer
 meer. want du gepiffelt ende maectst gesunt

Du leydest to der hellen ende brengest sy wed
 derumb. en niemant en is dye dynre hāt vnt
 flijen mach. **K**inder van yrahell bekynnt dē he
 ren ende in der heyden anshuwen laefft dē he
 ren. want hijrumb heeft hij uw gestrouwet vn
 der die heiden die en niet en kynnen. vmb dat
 gy syn wonder vertellen. **E**n gy sy weten doen
 dat gein ander ghot almechtich en is dan hij.
Hy heeft vns gekastpet vmb vnse quaetheyt.
Ende hij fall vns verlossen dor sin bermhertic
 heit. **H**yrūb besiet wat hij ghedaen heeft myt
 uw. ende myt anxt ende myt beuen bekynnt en
 ende verheft den konynk van den werlden in
 uwen werken. want ik fall en bekynnen in den
 lande mynre geuenknis. want hi heeft syn mo
 genheit getoet in syn sūdige volk. **H**yrūb wert
 bekijet gy sunder en doet rechtuerdicheit vor
 dem heren ende geloofft dat hij myt uw sin ber
 meherticheyt doen fall want ik ende myn siele
 sullen in em verbliden. **G**enedyt den heren al
 sin vyruerkaren maect daege van wertschop
 pen ende bekynnet en. **I**herusalem du stat gae
 des die here heeft dy gesachtighet in den wer
 ken dinre hande. **B**ekyn den heren in dinē gu
 de ende benedye ghot der werlt. dat hij in dy
 weder stichten moege syn wouynge ende dat
 hij weder dy vergaderen mote all dye geuāge
 ende du mogest verbliden ewichlik ende vms
 meermeer. **D**u fallt blinken myt blinkende lich
 te ende al die enden van der werlt sullen dy an
 beden. **D**ie gebuerde sullen van verre to dy koe
 men ende sullen gauen brengen ende aenteden
 in dy den heren ende sullen dui lant hebben yn
 helichmakinge. want sy sullen den groten nae
 me in dy antopen. dye dy versnaden sullen we
 sen vermaledyt. ende all de dy honsprakē sul
 len sin verderft. ende gebenedyt moten si syn
 die dy buwen want du fallt werden verblit yn
 dynen kinderen. want si sullē all werde gebene
 dyt en werden vergadert to dē heren. si sin all
 selich die dy mynnen en de verblidē vp dynen
 vrede. **M**yn siele gebenedye den heren want hij
 heeft iherlm sin stat verlost. **I**k fall selich wesen
 op dat ouerblyuen myns saets werden sien de
 klarheit van iherlm. **D**e porten van iherlm soldē
 werden gesticht van **saphien** en **smaragdē**. en
 all die vmbgank van een muē van **predosen**
 stemē. **A**ll er straten sullen gestewecht werde
 van wytren en van reinen steinen en in erē we
 gen fall men **alleluya** singen. **G**ebenedyt si die
 hē de si verhaue heft vp dat sin rik vp er sal sin
 ewichlik ende vimmermaet. **A**men.

Dat xij. ca. wo lange tobyas leffden ende
 wo alt hi was do hi blint wart. en wo lange
 hij blint bleff en wo hij sinen kinderen vor sinē
 dode pphetierde vā der vmbkijange minue.

His tobias sermon wate volbracht en na de hij weder siende wart se lefde hi xlij . iat en sach sinre neuē soen . en doo hij hūdert iat en twe volbracht had: so wart hij erlik begraue in nimue . wāt do hij syn licht verlos do was hij lvi . iat alt . en do hij dat sel tichste iat alt was so: vntsenk hij dat weder . ende dat and van sinen leuē was in blijtschop en myt guden vorgange van des hee anxt soe vor hij hijn myt vreden . **M**er in der tijt fins do des ciep hij to em tobyā sinen soen . ende seuen ionge soen sin neuen ende hij seide en **N**a is dat verderff van nimue . want gaets wordet en fall niet weblyue . en vnsē broeder dye verstrouwet syn van de lande ysrahll sullen weder kijren toe em . want all er verwoft lant fall veruult werde . men fall weder stichten gaets hūis . en dat dar in verbrant is . **E**n dar sullen weder kijren all die got bekynnen . en de heyden sullen er aff gade laten ende sullen komē in ihrlm en woene dar in . en all die konynge der erden sullen sich dar in verbliden en den konynk van ysrahll a leden . **D**arū hoert gy myn soen uwen vader . **D**yent de heeren in waerheyt en vnderuecht en to doen dat em genochlik is . en beuelte uwē kī deren dat sy gerechticheit ende almyssen doen . vp dat sy gaets gedeken . en sy in allen tīde loe uen in waerheit en in all synre macht . **N**u gy soen hoert my ende en wyllt niet hie blyuen . **M**er so in wat dagen dat gy uw moder begra uen hebt by my in ein graff van der tijt bereyt uwen wech dat gy van dan gaet . want ik sie dat dye quaetheit van nimue er ende geue fall en dat geschach nae der moeder doet dat tho byas enwech genk van nimue myt synen wy ue . myt sinen soenen en kynts kinderen . en hij kijden weder to sine swagerē . ende hij vant si gesont in gueder altheyt . en hij nā erre waer . en hij sloet er ogen ende hij entfenk all erftrale des huys raguelis . ende hij sach dat vyffte ge slecht syn soen sinre soen kinder . en do hij ver uult had . xciij . iat in des heren anxt so begroe uen si en myt vrouden . ende all syn mage ende all syn geslecht bleff in guden leuen ende in gu der wandelingen . soe dat sy bequeem wate ga de en den myssen en all de in de lande woende

Hyt eynder dat boek thoby

Hyt begint dat boek Judi . h .

Dat neste . Capittel woe Nabugodonosor verwan den konynk Arphaxat .

Arphaxat de konink van mede had vyll heyden bedwungen dor syn gebade . en hij stichten ein so mechtigen stat : de hijte egbatanis . hy maecten vā ge houwen vperkanten stenen er in uten seuenlich ellenbagen in der hoechden .

ende dertich ellenbagen wijt . **M**er er soern ma keden hy hondert ellenbagen hoge ende vper kant . so was ygelike side van den tornen twintich voet wijt . en hy maecten dye poorten vā der stat soe hoge als dye torne . ende hy weho ue sich all in dye macht syns hers . ende in der glorien sinre wagen . **E**nde nabugodonosor de konynk van assyrien de dat regnerden in nimue der groten stat . hy wochte tegen Arphaxat in dem xij . iat syns riks . ende hy verwā en in dem groeter wīde dat men heret regau tus sen oufraten ende tighrin . ende iadoson in dem kampe erioth des konynks van elikom . **D**oe wart nabugodonosors rik verheuen . ende syn hert wart verheue . ende hy saande nae all de genen dye woenden in cealien ende in damass . to ende in libano ende to den heyden dye wate in carmelo ende in cedat ende de in galileawoe neden in dye grote ackere esdrelon . ende to all den genen dye waren in samarien . ende ouer dye ruijē van der iordanen bis to iherusalem . ende to al den landen van iessen . bis dat mē ko met to den bergen van Ethyopyen . **T**o all des sen sande Nabugodonosor dye konynk vā Assyrien baeden ende sy verseden em all eindrechtich . ende sanden dye baeden weder ydell ende verworpen sy sonder ers . **D**o wart dye konink nabugodonosor verolgen vp all dese lande en swor by sine rik en by synre kronen dat hi sich wreken wolde van all desen landen .

Dat ij . ca . wo holofernes van des koninks gebade syn her bereyden en myt den ryt wech en vyl lande ende vyl stede wan

Ende an dem . xij . iat des konynks nabugodonosor . vp de . xxij . dach vā der tijster maent : so wart gemeynlik geapenbart ende gesacht in nabugodonosors des konynks van assyrien huse dat hy sich besche men solde ende hy repe all den meyten vā ge buerten ende all syn princen kempers . en had myt en hemeliken raet . ende hij seide dat sin gepinse was in e . n . dat hij all ertrick vnder em doen solde . **D**o en dit all behachden do riep de konynk nabugodonosor holofernem de marschalek van sinre riddersē hop . ende hij seide en **T**rekte vit teg n all dar rick van osten en sū derlinge tegē de gein de myn gebot verouwert hebben . **D**in oge en fall niet sparē enich rik en du salt ygelike gemurde stat my vnder doen . **H**olofernes riep do de princen en de meytersthop der krafft vā assyrien . en hij vitlas mā to de her eis em de konink beuoell hūdert dusent en . xx . dusent man wechters to woer en reghet schurte twelf dusent **E**n hi dede all sin her vorgan in ein vyllheit van vnteliken kamelē mit den dat van noeden was ende seer ghenoech dem her offen ende schaepe . der gheyn ghetall